

«Ντεφόλ»

Τα μεγάλα θέματα δεν παλαιώνουν, αυτό είναι αλήθεια. Κι η Μικρασιατική καταστροφή είναι από τα μεγαλύτερα στη νεότερη ιστορία του Ελληνισμού. Όμως ισχύει και μια άλλη αλήθεια: Δεν έχει νόημα να αγγίζεις τα μεγάλα θέματα αν δεν έχεις κάτι δικό σου, κάτι που δεν ειπώθηκε ακόμα να προσθέσεις. Το «ανείπωτο» μπορεί να εμπεριέχεται στο προσωπικό σχόλιο του δημιουργού, στη στάση απέναντι στα γεγονότα, που θα προχωρούσε τον διάλογο του ερευνητή, του συγγραφέα, του σκηνοθέτη, με την ιστορία, πέρα από την ανάκληση του παρελθόντος. Το κάθε «δεν ξεχνώ» της κάθε εθνικής μνήμης μετουσιώνεται σε έργο τέχνης μόνο με ανακάλυψη μιας νέας πτυχής, μιας πρωτότυπης οπτικής γωνίας, μιας προσωπικής συνειδητοποίησης του παρελθόντος, αλλιώς η διαδικασία μετουσίωσης δεν πραγματοποιείται. Μια άλλη «είσοδος» στα μεγάλα ιστορικά θέματα είναι η προσωπική μαρτυρία των ηρώων ενός λογοτεχνικού ή θεατρικού έργου, εξιστορημένη με τρόπο τόσο εξατομικευμένο, τόσο άμεσο, που δεν σβήνει κάτω από τον όγκο του χρόνου. Γι' αυτό και οι φωνές της γερόντισσας Φιλώς Χαϊδεμένου και της μικρούλας Αγγελικής (αν αναφερθούμε στις πρόσφατες θεατρικές μας εμπειρίες με τη μικρασιατική θεματολογία) μπόρεσαν να αποτελέσουν βάση για τα θεατρικά κείμενα και τις παραστάσεις, που είχαν σημαντικό λόγο ύπαρξης.

Ο Αντρέας Χριστοδουλίδης διασκεύασε το πεζογράφημα του Δημήτρη Καραγιάννη «Ντεφόλ. Σμύρνη 1922» και το ανέβασε ως πρώτη παραγωγή του Θεάτρου Ένα. Η παράσταση είναι δομημένη ως αναδρομή στη μνήμη της Ιφιγένειας, μιας ηλικιωμένης πρόσφυγα από τη Σμύρνη. Ο ρόλος διασπάται στην αφηγήτρια που θυμάται (Έφη Χαραλάμπους) και στη νέα ως πρόσωπο που ζει τα φρικιαστικά γεγονότα μέσα στις αναμνήσεις (Τίνα Λεωνορά). Τα δύο άλλα πρόσωπα στη σκηνή είναι ο Μενέλαος (Κωνσταντίνος Γαβριήλ), που έζησε τις τελευταίες

μέρες του στη Σμύρνη και σκοτώθηκε από τους Τούρκους, πρόσωπο των αναμνήσεων της Ιφιγένειας, και ο ήρωας του Σωτήρη Μεστάνα, ο οποίος έχει την ταυτότητα του γείτονα της ηλικιωμένης Ιφιγένειας στον προσφυγικό συνοικισμό, αλλά και τον λειτουργικό ρόλο ενός ακόμα αφηγητή. Το μετωπικό στήσιμο της παράστασης, η οπτική επαφή με το κοινό, η αποστασιοποίηση που σποραδικά εμφανίζεται στον λόγο (π.χ., όταν ο ήρωας του Κωνσταντίνου Γαβριήλ σε πρώτο πρόσωπο αφηγείται τον θάνατό του), η συνύπαρξη των αφηγητών και των «αφηγημένων» στο ίδιο μαύρο κουτί του σκηνικού, αυτά είναι τα χαρακτηριστικά της παράστασης στα οποία δίνει έμφαση ο σκηνοθέτης. Ο Αντρέας Χριστοδουλίδης δεν έψαχνε στο πεζογράφημα του Δημήτρη Καραγιάννη πρωτότυπη ανασκόπηση της ιστορίας, ούτε προσωπική νότια που να ξεχώριζε το υλικό από τις πολλαπλές καταγραφές μαρτυριών, αλλιώς δεν θα επέλεγε να διασκευάσει και να ανεβάσει το «Νιεφόλ». Η απουσία της προσωπικής χροιάς στην περιγραφή των γεγονότων, αλλά και της σύγχρονης διαλογικής ιστορικής σκέψης στη λογοτεχνική βάση, η απρόσωπη και συνάμα λογοτεχνίζουσα γλώσσα, δεν απώθησαν τον σκηνοθέτη, ο οποίος ένιωθε, όπως φαίνεται, την ανάγκη να επαναλάβει, με συναισθηματική φόρτιση και με πεποίθηση για την αναγκαιότητα του «δεν ξεχνώ», πράγματα ειπωμένα, αλλά και ιδωμένα ιστορικά αποσπασματικά. Το «Όταν άρχισε το κακό...» συμπύκνει στην παράσταση με τις φλόγες στη Σμύρνη και τις σφαγές των Ελλήνων. Το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο απουσιάζει.

ΘΕΑΤΡΟ
ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΝΑ
ΜΟΛΕΣΚΗ